

Nationale Bank van België n.v.
de Berlaimontlaan 14 – BE-1000 Brussel
tel. +32 2 221 35 88 – fax + 32 2 221 31 04
ondernemingsnummer: 0203.201.340
RPR Brussel
www.nbb.be

FSMA
Congresstraat 12-14 – BE-1000 Brussel
tel. +32 2 220 52 11 – fax + 32 2 220 52 75
www.fsma.be

Circulaire

Brussel, 18 december 2013

Kenmerk: NBB_2013_16

uw correspondenten:

Benoît Bienfait
tél. +32 2 221 36 42 – fax +32 2 221 31 04
Benoit.bienfait@nbb.be

Hervé Dellicour
tel. +32 2 220 54 08 – fax +32 2 220 54 24
policy@fsma.be

Recente ontwikkelingen op het vlak van witwaspreventie

Toepassingsveld

Alle ondernemingen die onder toezicht staan van de Nationale Bank van België en de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten en die, omdat zij vallen onder artikel 2, § 1, 4° tot 15° van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme, onderworpen zijn aan de wettelijke en reglementaire verplichtingen die erop gericht zijn witwassen van geld en financiering van terrorisme te voorkomen. Die ondernemingen worden hierna "de financiële instellingen" genoemd.

Samenvatting/Doelstelling

In deze circulaire wordt ingezoomd op een aantal recente ontwikkelingen op het vlak van witwaspreventie, meer bepaald:

1. de waarschuwing van de CFI voor het hoge risico op witwassen van geld bij bepaalde verrichtingen in goud en edele metalen en bij grote kapitaalbewegingen;
2. de verruiming van het toepassingsgebied van de wet van 11 januari 1993 wat de onderliggende misdrijven betreft, in het bijzonder op het vlak van fiscale fraude;
3. de publicatie in het Belgisch Staatsblad van de lijst van derde equivalente landen;
4. de publicatie in het Belgisch Staatsblad van de lijst van Europese publieke autoriteiten of instellingen die geacht kunnen worden een laag risico in te houden.

Geachte mevrouw
Geachte heer

De Nationale Bank van België en de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten vragen met deze circulaire uw aandacht voor diverse recente ontwikkelingen op het vlak van witwaspreventie.

1. Hoog risico op witwassen van geld bij bepaalde verrichtingen in edele metalen en bij grote kapitaalbewegingen

De CFI heeft onlangs een typologie van witwassen van geld aan het licht gebracht bij bepaalde aankoop- en doorverkoopverrichtingen in goud door bepaalde handelaars in edele metalen¹. Uit de analyse van de CFI is met name naar voren gekomen dat bepaalde financiële instellingen contanten hebben ingebracht in het betrokken circuit, hetzij door vennootschappen die actief zijn in het circuit toe te staan grote bedragen in contanten op te nemen van hun bankrekening, hetzij door het gezuiverde goud dat zij kopen van deze vennootschappen rechtstreeks in contanten te betalen.

De wet van 15 juli 2013 houdende dringende bepalingen inzake fraudebestrijding² heeft tot doel deze risico's op witwassen terug te schroeven door een wijziging aan te brengen in artikel 21 van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. Als regel geldt dat handelaren van waardevolle goederen of diensten de prijs voor verkoop ervan niet mogen vereffenen in contanten als die prijs een van de drempels overschrijdt die bij wet zijn vastgesteld (10 % van de verkoopprijs als die meer dan 5.000 € bedraagt, met een absoluut maximum van 5.000 €, deze bedragen worden met ingang van 1 januari 2014 teruggebracht naar 3.000 €). Dit verbod werd aangevuld met een nieuw verbod voor handelaren in edele metalen om de prijs voor de aankopen die zij verrichten te vereffenen in contanten als die prijs dezelfde drempels te boven gaat (nieuw artikel 21, tweede lid van de wet).

Tijdens de artikelsgewijze bespreking van het wetsontwerp in de Kamer van Volksvertegenwoordigers³ heeft de heer John Crombez, staatssecretaris voor de Bestrijding van de Sociale en de Fiscale Fraude, de volgende uitspraak gedaan: "*De bepaling moet dus worden geïnterpreteerd als zijnde ook gericht op de verkoop aan financiële instellingen, evenals die aan wisselkantoren. Anders zou de nieuwe regeling niet waterdicht zijn.*"

Daarnaast brengen de NBB en de FSMA de financiële instellingen de circulaire CBFA_2010_09 van 6 april 2010⁴ in herinnering. In deze circulaire wordt gesteld dat "*het feit dat de geplande zakenrelatie zou zorgen voor aanzienlijke bewegingen in contanten waarvan de herkomst of de bestemming moeilijk te verifiëren is*" een specifiek risicocriterium kan vormen dat in aanmerking dient te worden genomen voor het cliëntacceptatiebeleid⁵. Dit geldt eveneens voor de constante waakzaamheid die aan de dag moet worden gelegd ten aanzien van de verrichtingen en de zakenrelaties. Op dit punt moeten de te hanteren risicocriteria immers samenhangen met de risicocriteria waarop het cliëntacceptatiebeleid is gestoeld⁶.

De omvang van de witwasverrichtingen die de CFI heeft vastgesteld bij de handel in goud zet het risiconiveau van de zakenrelaties of de occasionele verrichtingen die grote bewegingen in contanten impliceren nog meer in de schijnwerpers.

¹ CFI, Activiteitenverslag 2012, pp. 80 en volgende.

² Belgisch Staatsblad van 19 juli 2013.

³ Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2012-2013, DOC 53 2763/005, p. 15.

⁴ Circulaire over de waakzaamheidsplicht ten aanzien van het cliënteel, voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor witwassen van geld en terrorismefinanciering, en voorkoming van de financiering van de proliferatie van massavernietigingswapens, gewijzigd door de circulaire CBFA_2011_09 van 1 maart 2011.

⁵ Zie punt 5.2.3 van de circulaire CBFA 2010_09 van 6 april 2010.

⁶ Zie artikel 32, derde lid van het reglement van de CBFA d.d. 23 februari 2010, en punt 6.1.5 van de circulaire CBFA 2010_09 van 6 april 2010.

De Bank en de FSMA zijn dan ook van oordeel dat de financiële instellingen ten aanzien van de betrokken cliënten verscherpte klantenonderzoeksmaatregelen zouden moeten toepassen als bedoeld in artikel 12, § 1 van de wet van 11 januari 1993, en dergelijke relaties of verrichtingen bijzonder aandachtig zouden moeten onderzoeken conform artikel 14, § 1, tweede lid van dezelfde wet. De financiële instellingen zouden geen deposito's of opnames van grote bedragen in contanten mogen toestaan zonder er zich terdege van te vergewissen dat de herkomst of de bestemming van deze contanten legitiem is. Bij twijfel over de legitimiteit van de herkomst of de bestemming dient de financiële instelling de verdachte verrichting onmiddellijk te melden aan de CFI conform de artikelen 23 en volgende van de wet.

Hoewel de gevallen die in 2012 door de CFI konden worden vastgesteld betrekking hebben op de handel in goud, zou het bijzonder aandachtige onderzoek waarvan hierboven sprake met betrekking tot de eerder genoemde verrichtingen en zakenrelaties die grote bewegingen in contanten met zich brengen, niet beperkt mogen blijven tot cliënten in deze activiteitstak maar moeten worden toegepast op alle verrichtingen en zakenrelaties die dergelijke bewegingen met zich brengen, ongeacht de activiteitssector waartoe de cliënt behoort. Dergelijke verrichtingen in contanten voor omvangrijke bedragen dreigen immers verband te houden met een hele reeks onderliggende misdrijven als opgesomd in artikel 5, § 3 van de wet, waaronder de illegale handel in drugs, wapens, goederen en koopwaren maar ook de handel in clandestiene werkrachten, de mensenhandel alsook de ernstige fiscale fraude (zie hieronder), enz.

2. Verruiming van het toepassingsgebied van de wet van 11 januari 1993 wat de onderliggende misdrijven betreft, in het bijzonder op het vlak van fiscale fraude

Met de voormelde wet van 15 juli 2013 werd eveneens een wijziging aangebracht in de lijst van onderliggende misdrijven van witwassen van geld, als vastgesteld in artikel 5, § 3 van de wet van 11 januari 1993. Zo werden in het bijzonder in het elfde streepje van het 1° van deze bepaling de misdrijven die verband houden met "*ernstige en georganiseerde fiscale fraude waarbij bijzonder ingewikkelde mechanismen of procedés van internationale omvang worden aangewend*" vervangen door misdrijven die verband houden met "*ernstige fiscale fraude, al dan niet georganiseerd*".

Volgens de memorie van toelichting bij de wet⁷, is de aangebrachte wijziging "*bedoeld om de definitie van fiscale fraude, zoals toegepast door de wet, in overeenstemming te brengen met de nieuwe aanbevelingen van de FATF. (...)*"

Dankzij deze nieuwe definitie kan het witwassen van geld voortkomend uit fiscale fraude daarenboven doeltreffender worden bestreden. De Cel voor Financiële Informatieverwerking zal (...) ook het witwassen van geld voortkomend uit ernstige fiscale fraude kunnen aanpakken die helemaal niet georganiseerd is maar die bijvoorbeeld door de grote bedragen van de fraude als ernstig kan worden beschouwd.

De ernst van het fiscale misdrijf kan worden beoordeeld op basis van de aanmaak en/of het gebruik van valse stukken, maar ook het omvangrijke bedrag van de verrichting en het abnormale karakter van dit bedrag gelet op de activiteiten of het eigen vermogen van de cliënt, alsook het voorkomen van een van de indicatoren van het koninklijk besluit van 3 juni 2007.

In de nieuwe definitie van fiscale fraude wordt de mate van organisatie één van de criteria van de ernst ervan, zonder dat dit vereist is om als dusdanig te worden beschouwd."

Deze wetswijziging van de onderliggende misdrijven houdt voor de financiële instellingen eveneens een uitbreiding in van de verplichting tot melding van verdachte verrichtingen aan de CFI.

De financiële instellingen zullen hun interne procedures voor dergelijke meldingen dan ook moeten aanpassen. Dit betekent in het bijzonder dat zij zich niet langer kunnen beroepen op het feit dat de betrokken fraude niet georganiseerd zou zijn of geen bijzonder ingewikkelde mechanismen of procedés van internationale omvang zou aanwenden, om geen melding te hoeven maken zodra zij vermoeden dat gelden die betrokken zijn bij een occasionele verrichting of een zakenrelatie voortkomen uit fiscale fraude. Voortaan is de melding aan de CFI daarentegen verplicht zodra de onderliggende fraude als ernstig moet worden beschouwd.

⁷ Kamer van Volksvertegenwoordigers, 2012-2013, DOC 53 2763/001, pp. 4-5.

Volgens de parlementaire voorbereiding is er bijvoorbeeld sprake van een ernstig karakter als er aanwijzingen zijn dat voor de fraude valse stukken zijn aangemaakt en/of gebruikt en als de fraude betrekking heeft op een omvangrijk bedrag of op een abnormaal bedrag gezien de activiteiten of het eigen vermogen van de cliënt. Daarnaast blijven het opzetten van een organisatie om fraude mogelijk te maken, het aanwenden van ingewikkelde mechanismen en het gebruik van procedés van internationale omvang uiteraard aanwijzingen vormen van de ernst van de fraude. Voorts kan het ernstige karakter van de fraude worden afgeleid uit de aanwezigheid van indicatoren als opgesomd in het koninklijk besluit van 3 juni 2007⁸.

3. Publicatie in het Belgisch Staatsblad van de lijst van derde equivalente landen

Het in het Belgisch Staatsblad van 25 juli 2013 gepubliceerde koninklijk besluit van 19 juli 2013⁹ bevat de lijst van de derde equivalente landen waarnaar wordt verwezen in artikel 10, § 1, eerste lid, 1° (beroep op derde zaakaanbrengers), artikel 11, § 1, 1° (toepassing van het vereenvoudigd klantenonderzoek) en artikel 30, § 3, 1° en 2° (informatieuitwisseling over de meldingen van verdachte transacties) van de wet van 11 januari 1993.

Die lijst, die werd vastgesteld in het verlengde van de op Europees niveau georganiseerde beoordeling van de gelijkwaardigheid van de wetgevingen van derde landen, bevat de volgende twaalf landen :

- Australië	- India	- Verenigde Staten
- Brazilië	- Japan	- Zuid-Afrika
- Canada	- Mexico	- Zuid-Korea
- Hong Kong	- Singapore	- Zwitserland.

De financiële instellingen worden erop gewezen dat de inwerkingtreding van voornoemd koninklijk besluit dat ter uitvoering van artikel 37, § 2, 2°, van de wet van 11 januari 1993 is genomen, een einde heeft gesteld aan de in artikel 44, vierde lid, van de wet bedoelde overgangperiode waarin de FATF-lidstaten konden worden geacht over een wetgeving te beschikken die gelijkwaardig is aan de in Europa vereiste wetgeving.

Zij dienen hun interne procedures dan ook onmiddellijk aan die nieuwe bepalingen aan te passen.

Verder dienen de financiële instellingen onverwijld werk te maken van de herziening van de identificatiedossiers van hun huidige cliënten die kredietinstellingen of financiële instellingen zijn die zijn gevestigd in derde landen die FATF-lidstaten zijn maar niet voorkomen op voornoemde lijst, en ten aanzien waarvan tot op heden enkel de door artikel 11, § 1, 1°, van de wet toegestane verplichting tot vereenvoudigde waakzaamheid is toegepast.

4. Publicatie in het Belgisch Staatsblad van de lijst van Europese publieke autoriteiten en instellingen die geacht kunnen worden een laag risico in te houden

Datzelfde koninklijk besluit bevat overigens de lijst van de in artikel 11, § 1, 5°, van de wet bedoelde Europese publieke instellingen ten aanzien waarvan vereenvoudigde waakzaamheidsmaatregelen kunnen worden toegepast. Het gaat daarbij meer bepaald om:

⁸ Koninklijk besluit tot uitvoering van artikel 28 van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme. (Opschrift vervangen door het koninklijk besluit van 28 september 2010).

⁹ Koninklijk besluit tot vastlegging van de lijst van derde equivalente landen en van de lijst van Europese publieke overheden of instellingen respectievelijk bedoeld in artikel 37, § 2, eerste lid, 2° en 5°, van de wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme.

- het Europees Parlement;
- de Raad van de Europese Unie;
- de Europese Commissie;
- het Hof van Justitie van de Europese Unie;
- de Europese Rekenkamer;
- het Europees Economisch en Sociaal Comité;
- het Comité van de Regio's;
- de Europese Investeringsbank;
- het Europees Investeringsfonds;
- de Europese Centrale Bank;
- de Europese Ombudsman;
- de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming;
- de Europese Bankautoriteit;
- de Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen;
- de Europese Autoriteit voor effecten en markten;
- het Europees Comité voor systeemrisico's;
- het Europees Systeem voor financieel toezicht;
- het Bureau voor publicaties van de Europese Unie;
- het Europees Bureau voor personeelsselectie;
- de Europese Bestuurschool;
- de Europese Dienst voor extern optreden.

Bovendien kan een financiële instelling ervan uitgaan dat ook de door de Europese autoriteiten opgerichte gespecialiseerde agentschappen cliënten zijn die een laag risico inhouden, op voorwaarde dat zij een onderzoek heeft uitgevoerd dat haar toelaat te besluiten dat de in artikel 3.1 van Richtlijn 2006/70/EG van de Commissie van 1 augustus 2006 vastgestelde voorwaarden zijn nageleefd en dat zij een schriftelijk verslag van de bevindingen van dat onderzoek opstelt.

*
* *

Gelieve te noteren dat wij de commissaris(sen), erkend revisor(en) van uw instelling een kopie van deze circulaire bezorgen.

Hoogachtend

Jean-Paul Servais
Voorzitter van de Autoriteit voor
Financiële diensten en Markten

Luc Coene
Gouverneur van de Nationale Bank
van België